

Creșterea patrimoniului etnologic brașovean - modalități și rezultate

La sfârșitul secolului al XIX-lea apar primele colecții particulare de obiecte ilustrând diverse aspecte ale istoriei, etnografiei și artelor din orașul Brașov și Țara Bârsei.

Prima colecție muzeală publică din Brașov (1908) se realizează pe baza donațiilor unor colecționari sași, aceasta devenind ulterior, nucleul *Muzeului Săsesc al Țării Bârsei*, fondat de Julius Teutsch, un pasionat colecționar de artă populară.

Muzeul Săsesc al Țării Bârsei se îmbogățește în perioada interbelică prin donații particulare și publice, precum colecția Gimnaziului „Honterus” din Brașov, ce ilustrează civilizația, cultura și arta sașilor din Brașov și din Țara Bârsei.

În anul 1937, prin aportul unor cărturari români care au întreprins cercetări și achiziții îndeosebi de obiecte etnografice și de artă populară românească, se înființează *Muzeul Asociațiunii Culturale ASTRA*.

Prin reunirea unei părți din colecțiile *Muzeului Săsesc al Țării Bârsei*, multe dispărute în timpul războiului, și cele ale *Muzeului Asociațiunii Culturale ASTRA*, se constituie *Muzeul Regional Brașov* (1950), în cadrul căruia în anul 1967 se creează Secția de etnografie.

Muzeul de Etnografie Brașov, așa cum îl cunoaștem astăzi, se deschide în anul 1990. Împreună cu cele două muzee-filiale, *Muzeul Etnografic Săcele* și *Muzeul Etnografic „Gheorghe Cernea”*, din orașul Rupea își propune să prezinte diverse aspecte etnografice ale zonelor din județ. *Muzeul Civilizației Urbane a Brașovului*, cea de a treia filială, ilustrează modul de viață al locuitorilor din mediul urban de-a lungul a trei secole.

* Gabriela CHIRU - muzeograf din 1979 la Muzeul de Etnografie Brașov; din 1993, șef secție etnografie, la același muzeu; coordonează activitatea de evidență, valorificare și conservare a patrimoniului muzeal din cadrul instituției.

* Alina MANDAI – referent de specialitate la CJPCCT Brașov unde a organizat expoziții de artă populară și târguri ale creatorilor populari (1997-2003); muzeograf la Muzeul de Etnografie Brașov (2003-) și doctor în Istorie (2011).

Colecțiile muzeului au fost constituite de: Julius Teutsch (80% din colecție nu a fost recuperată), Ioan Podea (1950 - 1960), Olivia Moraru (1958 - 1980), Ligia Fulga, Gabriela Chiru.

Muzeul de Etnografie Brașov este consacrat etnologiei regionale din sud-estul Transilvaniei, ilustrând prin patrimoniul său valoros civilizația comunității rurale din zonele etnografice: Bran, Rupea, Țara Oltului, Valea Hârtibaciului, Țara Bârsei. Cea din urmă zonă vădește un puternic caracter urban datorită prezenței Brașovului, renumit oraș comercial și meșteșugăresc cunoscut în estul Transilvaniei încă din evul mediu timpuriu.

Constituirea colecțiilor este o oglindă a cercetărilor sistematice realizate de colectivul muzeului în decursul celor 45 de ani în toate zonele etnografice ale județului Brașov.

Logistica acestor campanii de teren a fost aceea în care cercetarea s-a făcut simultan cu achizițiile muzeale și a inclus realizarea de înregistrări audio, video, realizare de fotografii – document.

Criteriile care au stat la baza constituirii acestor colecțiilor au fost: diversitate, autenticitate, reprezentativitate.

În anul 1985 colecțiile muzeale numărau 5 085 piese iar în anul 2011 este consemnat un număr de 27 946 piese; acest lucru semnifică formarea unor însemnate colecții tematice, ilustrând patrimoniul etnologic specific sud-estului Transilvaniei.

Patrimoniul muzeului este structurat pe următoarele colecții: textile (4.380 obiecte), port popular (8.147 obiecte), lemn (3.814 obiecte), metal (1.447 obiecte), ceramică (2.601 obiecte), sticlă (1.446 obiecte), ouă încondeiate (445 bucăți), jucării (73 obiecte), fotografii de epocă, documente (5.593 obiecte); muzeul deține o bibliotecă de specialitate, o arhivă foto și o arhivă audio-video.

Obiectele-document, datate între secolele XVIII – XX, fundamentează cunoașterea universului rural dar și urban: viața cotidiană a oamenilor, momentele lor de sărbătoare și ceremonial.

Cercetările de teren au avut drept obiectiv reconstituirea fenomenelor pierdute din practica curentă prin analiza secvențială a fenomenului într-o logică stabilită de performer urmărindu-se descompunerea și recompunerea lui cât și achiziționarea obiectelor pentru a putea fi reconstituit ulterior în muzeu.

Un prim exemplu l-a constituit documentarea, prin reconstituiri și

Creșterea patrimoniului etnologic brașovean - modalități și rezultate

achiziționarea de piese componente ale costumului de ceremonial.

Dintre acestea amintim: reconstituirea costumului femeiesc de sărbătoare (localitățile Mândra, Șercaia din Țara Oltului), reconstituirea costumului ceremonial de nuntă la sași, mireasa a doua zi după nuntă (Meschendorf, zona Rupea), reconstituirea la Muzeul Etnografic „Gheorghe Cernea”, Rupea a costumelor de ceremonial la români și sași din zona Rupea, reconstituirea costumelor de ceremonial la ceangăii din zona Săcele, la Muzeul Etnografic Săcele; au fost reconstituite de asemenea costume de ceremonial din cadrul obiceiurilor (*Plugarul*, Țara Oltului; *Kuka* și *borițași* de la Jocul Borița, zona Săcele).

Un alt obiectiv urmărit a fost documentarea, cercetarea și achiziționarea de piese aparținând patrimoniului imaterial din sud - estul Transilvaniei (*Rusaliiile* la Șona, *Jocul Borița* la ceangăii din zona Săcele, Practici și ritualuri agrare din sudul Transilvaniei - *Plugarul* la Vad, ceremonialul nunții, Vlădeni, Rupea, Boholț).

S-au achiziționat astfel piese aparținând recuzitei de ceremonial: *Jocul Borița*, obicei la ceangăii din zona Săcele (*buzdugan de vâtaf*, *lopățică de borițaș*, *mască Kuka*, recuzită de ceremonial la sași, zona Rupea (coroniță dăruită cu ocazia zilei onomastice, daruri primite de mireasă din partea mamei, bățul feciorului de mire), recuzită de ceremonial la români (*Steagul de nuntă al mirelui*, Rupea, *Pintenul mirelui*, Rupea și *Buzduganul*, la *Claca popii*, Drăguș, Țara Oltului).

Cercetarea de teren a avut în vedere de asemenea documentarea, cercetarea și achiziționarea de piese din lemn – mobilier, textile, ceramică, icoane pe sticlă, fotografii de epocă în vederea reconstituirii în muzeu, a interioarelor tradiționale: Muzeului Etnografic „Gheorghe Cernea” Rupea (interior românesc, *casa dinainte* și tindă, interior săsesc) și la Muzeul Etnografic Săcele (interior ceangăiesc).

O orientare recentă a reprezentat-o constituirea unor colecții inedite pentru muzeele etnografice din România (ex. colecția de modă și civilizație urbană, în vederea reconstituirii atelierelor de brodează și modistă, la Muzeul Civilizației Urbane a Brașovului, colecția de *spruch*-uri și cusături săsești). Amintim aici și reconstituirii de interioare: interior de patrician, camera copilului (Muzeul Civilizației Urbane a Brașovului) și interior bacănie (Muzeul Etnografic „Gheorghe Cernea” Rupea).

Concluzii:

- cercetările de teren au avut drept scop îmbogățirea tuturor colecțiilor muzeului
- achizițiile muzeale s-au efectuat în mod sistematic, urmărindu-se echilibrarea colecțiilor
- cele mai mari colecții sunt cele de port, textile și fond documentar
- s-au creat colecții noi: colecția de modă urbană, *spruch*-uri și recuzită de ceremonial
- cercetarea s-a făcut simultan cu achizițiile muzeale, rezultatul fiind o documentare realizată profesional pentru fiecare piesă intrată în patrimoniul instituției.

Creșterea patrimoniului etnologic brașovean - modalități și rezultate

1. Piese românești achiziționate pentru constituirea costumelor de ceremonial, Rupea, înc. sec. XX Expunere în Muzeul Etnografic „Gheorghe Cernea”, Rupea

2. Piese săsești achiziționate pentru reconstituirea costumelor, Rupea, înc. sec. XX Expunere în Muzeul Etnografic „Gheorghe Cernea”, Rupea

3. Interior ceangăiesc - Casa curată
Imagine din Muzeul Etnografic Săcele

4. Cană de vin, datată 1799,
Drăușeni, zona Rupea

5. Ștergar de icoană din Țara Oltului,
înc. sec. XX (fragment)